

Анонимизиран текст

Превод

C-277/20 – 1

Дело C-277/20

Преюдициално запитване

Дата на постъпване в Съда:

24 юни 2020 г.

Запитваща юрисдикция:

Oberster Gerichtshof (Върховен съд, Австрия)

Дата на акта за преюдициално запитване:

27 май 2020 г.

Жалбоподател:

UM

Oberster Gerichtshof (Върховният съд) [...] по дело във връзка с имотния регистър на жалбоподателя UM, [...] Кьолн, [...] вследствие на подадената от него ревизионна жалба срещу решението на апелативната инстанция Landesgericht Klagenfurt (Областен съд Клагенфурт) от 16 януари 2020 г., [...], с което се потвърждава решението на Bezirksgericht Hermagor (Районен съд Хермагор) от 12 ноември 2019 г. [...],

определи:

А. Поставя на Съда на Европейския съюз следните преюдициални въпроси:

1. Следва ли член 3, параграф 1, буква б) от Регламент (ЕС) № 650/2012 на Европейския парламент и на Съвета от 4 юли 2012 година относно компетентността, **[ориг. 2]** приложимото право, признаването и изпълнението на решения и приемането и изпълнението на автентични актове в областта на наследяването и относно създаването на европейско удостоверение за наследство (наричан по-нататък „Регламент за европейско удостоверение за наследство“) да се тълкува в смисъл, че договор за дарение при смърт, сключен между двама германски граждани с обичайно

местопребиваване в Германия, касаещ намиращ се в Австрия недвижим имот, съгласно който договор при смърт на дарителя надареният има облигационно право по отношение на наследственото имущество на вписване в имотния регистър на своето право на собственост въз основа на този договор и акта за смърт на дарителя, тоест без намеса на съда, компетентен да разглежда наследствени дела, представлява договор за наследство по смисъла на тази разпоредба?

2. При утвърдителен отговор на предходния въпрос:

Следва ли член 83, параграф 2 от Регламента за европейско удостоверение за наследство да се тълкува в смисъл, че с тази разпоредба се урежда и действителността на избора на право, направен преди 17 август 2015 г., за договор за дарение при смърт, определян като договор за наследство по смисъла на член 3, параграф 1, буква б) от същия регламент?

Б. [...] [Спиране на производството по делото]

Мотиви:

I. Фактическа обстановка:

Видно от удостоверенията от имотния регистър и актуалното му състояние: [ориг. 3]

Починалият на 13 май 2018 г. в Кьолн германски гражданин ZL, [...] с последен адрес на местопребиваване в Кьолн, е вписан в австрийския имотен регистър като собственик на недвижим имот, находящ се в Маутен, въз основа на договор за покупко-продажба от 20 юни 1975 г. и на договор за прехвърляне на собствеността от 22 юли 1975 г. Производството по уреждане на наследственото имущество е висящо пред Amtsgericht Köln (Районен съд Кьолн). Неговият син UM, също германски гражданин, с обичайно местопребиваване в Кьолн, е предявил пред този съд иск срещу наследственото имущество за обратно прехвърляне на собствеността върху този недвижим имот.

На 9 юли 1975 г. ZL предлага на своя син UM и неговата (тогавашна) съпруга XU, с австрийско гражданство, също пребиваваща в Кьолн, да сключат следния договор за този недвижим имот:

„Първо: с договор за покупко-продажба от 13 май и 20 юни 1975 г. XU, [...], придобива подлежаща на измерване част от недвижим имот в [...], съдебен район Кьотшах. На този парцел трябва да бъде построена двуфамилна къща, която да служи за постоянно пребиваване на XU и нейното семейство и да бъде финансирана от нейния свекър ZL. Ако XU прехвърли споменатия недвижим имот в изключителна собственост на своя съпруг UM и той от

своя страна прехвърли собствеността върху този недвижим имот на своя баща ZL, ZL предлага на XU и UM [...] да сключат следния договор:

а) ZL получава в собственост споменатия недвижим имот от UM **[ориг. 4]** ведно с всичко свързано с него, всички права и задължения и съответно на недвижимата собственост след извършване на измерването. Прехвърлянето на недвижимия имот на ZL се извършва при условията, определени в следващите точки.

б) ZL се задължава да построи на този недвижим имот, който става негова собственост, двуфамилна къща в срок до десет години от сключването на договора. Това задължение се прехвърля на наследниците му, ако не бъде изпълнено от него приживе. [...]

в) При смъртта си ZL прехвърля по една втора от споменатия недвижим имот на XU и UM ведно с всичко свързано с него към момента на неговата кончина, по-конкретно намиращата се на него къща и съответните граници на недвижимата собственост в момента на прехвърлянето. Прехвърлянето се извършва с кончината на ZL, но не преди окончателното построяване на къщата. Условие за прехвърлянето е към момента на кончината на ZL бракът между двамата приобретатели да не е разтрогнат и XU да надживее ZL. Ако това условие не е изпълнено, при смърт прехвърлянето се извършва само на UM, след което правото от сключвания договор е наследяемо още преди кончината на ZL.

г) Доколкото не е договорена насрещна престация за това прехвърляне, то се извършва при смърт под формата на дарение, както изрично заявява ZL. Той се отказва от отмяна на този договор. **[ориг. 5]**

д) Като частична насрещна престация за прехвърлянето приобретателите се задължават да предоставят право на ползване на подлежащата на построяване къща на госпожа [...], майка на XU.

е) За правоотношенията, произтичащи от сключваните договори, се прилага австрийското право [...].

ж) ZL се задължава да не продава и да не обременява с тежести недвижимия имот, който е негова собственост, без съгласието на UM и XU, за да се гарантират правата им по договора за прехвърляне при смърт. [...]

з) ZL дава съгласие в партидата, която предстои да бъде открита за парцела, предмет на договора, в имотния регистър на кадастрална община Маутен,

aa) [...]

бб) въз основа на този договор и акта за смърт на ZL да бъде вписано правото на собственост съответно върху една втора от имота при подаване

на общо заявление от двамата приобретатели или правото на собственост само на UM при подаване на заявление само от него, като същият представи доказателства за изпълнение на условието за прехвърлянето на недвижимия имот само на него.

и) [...]“

С нотариален акт от 22 юли 1975 г. XU и UM приемат предложението. XU почива на 5 ноември 2005 г., т.е. преди ZL, като към онзи момент бракът ѝ с UM вече е бил разтрогнат. Няма построена къща [ориг. 6] на парцела в Маутен.

II. Доводи на жалбоподателя и досегашно производство:

Като единствен правоимащ по договора за дарение при смърт, UM подава заявление за вписване на своето право на собственост върху недвижимия имот в австрийския имотен регистър. Той представя предложението за договор и изявлението за приемането му от 9. юли/22 юли 1975 г., актовете за смърт на ZL и XU, удостоверение за платени данъци от Finanzamt (Данъчна служба), решението на Amtsgericht Köln (Районен съд Кьолн) относно определяне на управител на наследственото имущество, копие от удостоверението за данъчна оценка и въздушна снимка на парцела.

Първоинстанционният съд чрез своя съдебен секретар отхвърля искането за вписване поради липсата на документи, които доказват изпълнението на всички условия съгласно предложението за договор. Съдът приема, че е приложимо австрийското право.

Второинстанционният съд потвърждава това решение. Според него разпоредбите на Регламента за европейско удостоверение за наследство не намират приложение, тъй като в предложението за договор е договорено, че е приложимо австрийското право. На жалбоподателя се указва да удостовери изпълнението на предвидените в договора отлагателни условия посредством удостоверение, отговарящо на изискванията за вписване в имотния регистър. Прехвърлянето на основание дарение при смърт не би трябвало да се извърши преди окончателното построяване на къщата, изпълнението на това условие не било доказано. Второинстанционният съд допуска подаването на ревизионната жалба. [ориг. 7]

Жалбоподателят подава жалба срещу това решение пред Oberster Gerichtshof (Върховния съд), с която поддържа искането си за вписване в регистъра.

Oberster Gerichtshof (Върховният съд) решава да спре производството по ревизионната жалба и да постави на Съда съществени за решаването на делото въпроси от правото на Съюза.

III. Право на ЕС:

1. В член 1 от Регламента за европейско удостоверение за наследство се определя:

1. *Настоящият регламент се прилага при наследяването в случай на смърт. [...]*

2. *От приложното поле на настоящия регламент са изключени:*

[...]

ж) права и имущества, възникнали или прехвърлени по различен от наследяване начин, например чрез дарение, съсобственост на няколко лица, която се прехвърля в полза на преживелия, пенсионни планове, застрахователни договори и договорености от подобно естество, без да се засяга член 23, параграф 2, буква и);

[...]

л) вписването в регистър на права върху недвижима или движима собственост, включително правните изисквания за такова вписване, както и последиците от вписването или невписването на такива права в регистър.

2. В член 3 от Регламента за европейско удостоверение за наследство се определя:

1. *За целите на настоящия регламент:*

а) „наследяване“ означава наследяване на имущество на починало лице и обхваща всички форми на прехвърляне на активи, права и [ориг. 8] задължения в случай на смърт, независимо дали чрез доброволно прехвърляне по силата на разпореждане с имущество в случай на смърт или чрез прехвърляне по наследяване при липса на завещание;

б) „договор за наследство“ означава договор, включително договор, произтичащ от съвместни завещания, който, със или без насрещна престация, създава, изменя или прекратява права по бъдещо наследствено имущество или наследствени имущества на едно или повече лица, които са страни по договора;

[...]

г) „разпореждане с имущество в случай на смърт“ означава завещание, съвместно завещание или договор за наследство;

[...]

3. По отношение на избора на право в член 22 от Регламента за европейско удостоверение за наследство се предвижда:

1. *Всяко лице може да избере за приложимо право по въпросите, свързани с наследяването му като цяло, правото на държавата, чийто гражданин е към момента на избора или към момента на смъртта.*

Всяко лице с повече от едно гражданство може да избере правото на която и да е от държавите, чийто гражданин е към момента на избора или на смъртта.

2. *Изборът се прави изрично в изявление под формата на разпореждане с имущество в случай на смърт или е виден от условията на такова разпореждане.*

[...]

4. В член 25 от Регламента за европейско удостоверение за наследство се предвижда:

1. *Договорите за наследство относно наследяването на едно лице се уреждат, по отношение на допустимостта, материалноправната им действителност и обвързващите последици от тях за страните, включително условията за развалянето им, от правото, което съгласно настоящия регламент би било приложимо към наследяването [ориг. 9] на имуществото на това лице, ако то бе починало в деня на сключване на договора.*

[...]

3. *Независимо от параграфи 1 и 2, страните могат да изберат като право, уреждащо договора за наследство по отношение на неговата допустимост, материалноправна действителност и обвързващи последици от него за страните, включително условията за развалянето му, правото, което лицето или едно от лицата, чието наследствено имущество се засяга, е могло да избере в съответствие с член 22 при условията, посочени в същата разпоредба.*

5. Преходните разпоредби в член 83 от Регламента за европейско удостоверение за наследство гласят:

1. *Настоящият регламент се прилага по отношение на наследяването на лица, починали на датата или след 17 август 2015 г.*

2. *Ако починалият е избрал приложимото към наследството му право преди 17 август 2015 г., този избор е действителен, ако отговаря на условията, предвидени в глава III, или ако е действителен при прилагане на нормите на международното частно право, действали към момента на*

избора в държавата на обичайно местопребиваване на починалия или в която и да е от държавите, на които е бил гражданин.

3. *Разпореждане с имущество в случай на смърт, направено преди 17 август 2015 г., е допустимо и действително по същество и във формално отношение, ако отговаря на условията, предвидени в глава III, или ако е допустимо и действително по същество и във формално отношение при прилагане на нормите на международното частно право, действали към момента на съставяне на разпореждането в държавата на обичайно местопребиваване на починалия или в [ориг. 10] която и да е от държавите, на които е бил гражданин, или в държавата членка на органа, който урежда наследяването.*

4. *Ако дадено разпореждане с имущество в случай на смърт е било направено преди 17 август 2015 г. в съответствие с право, което починалият би могъл да избере за приложимо в съответствие с настоящия регламент, посоченото право се счита за избрано като приложимо към наследяването право.*

IV. Национално право:

1. Член 956 от австрийския Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch (Общ граждански кодекс, наричан по-нататък „ABGB“) в редакцията, която намира приложение в този случай преди влизането в сила на Erbrechtsänderungsgesetz 2015 (Закон за изменение на Закона за наследяването от 2015 г., по-нататък ErbRÄG2015) (BGBl. I 2015/87), гласи следното:

Дарение, което се изпълнява едва след смъртта на дарителя, е действително, ако са спазени формалните изисквания за завет. То се счита за договор само когато е прието от надарения, дарителят изрично се е отказал от правото на отмяна и на надарения е предаден писмен акт за дарението.

Член 1, буква d от Notariatsaktgesetz (Закон за нотариалните актове, наричан по-нататък „NotAktG“) обвързва действителността на договора за дарение без реално прехвърляне със съставянето на нотариален акт.

2. Приложимите разпоредби от австрийския Grundbuchgesetz (Закон за Имотния регистър, наричан по-нататък „GBG“) гласят:

Член 26:

(1) *Исканията за вписвания и отбелязвания могат да бъдат одобрени само въз основа на актове, изготвени в предвидената за действителността им форма. [ориг. 11]*

(2) Тези актове трябва да съдържат действително правно основание, когато се отнасят до придобиването или промяната на вещно право.

3. Приложимите разпоредби от австрийския Rechtspflegengesetz (Закон за съдебните секретари, наричан по-нататък „RpflG“) гласят:

Член 2:

Съдебен служител може да бъде назначен за съдебен секретар за една или повече от следните сфери на работа:

[...]

3. Въпроси, свързани с имотния и корабния регистър;

[...]

Член 16

(1) [...]

(2) Изключително право на съдия е:

[...]

6. вземането на решения, при които се прилага чуждестранно право.

V. Мотиви за отправяне на преюдициалните въпроси:

1.1 В съответствие с националната съдебна практика австрийският съд по вписванията трябва да провери формата и съдържанието на документите по член 26 от GBG, представени като основание за вписване в регистъра. Ако в договор се предоставя право под условие и съгласието за вписване се дава само под това условие, неговото изпълнение също се доказва документално [...]. Съгласно RPflG функционално компетентен за тази проверка е съдебният секретар. Ако обаче се налага да бъде взета предвид чуждестранна правна норма във връзка с това, според националната съдебна практика [...] влиза в сила изключителното право на съдията съгласно член 16, параграф 2, точка 6 от RPflG. Ако в такъв случай решението бъде взето [ориг. 12] от съдебен секретар вместо от съдия, то решението и предхождащото го производство се отменят и въпросът се връща за ново решаване от съдия в първоинстанционния съд. За подобно процесуално нарушение дори когато не е посочено в производство по обжалване, се следи служебно до окончателното приключване на производството [...].

1.2 Съдът проучва и прилага служебно чуждестранното право, когато анализът на документите сочи възможност за приложението на такова право [...]. Следователно въпросът за действителността на направения избор за

приложимост на австрийското право в договора за дарение при смърт и прилагането на Регламента за европейско удостоверение за наследство по отношение на подобен вид договор са предварителни въпроси за запитващата юрисдикция, за да може да се определи функционалната компетентност на съдебния секретар в този случай.

2. В националната съдебна практика относно договора за дарение при смърт по член 956 от ABGB в редакцията му преди ErbRÄG2015 се предвижда, че дарителят продължава да се ползва от дарената вещ до смъртта си [...]. За придобиването на собственост върху недвижим имот от надарения е необходимо да се направи вписване, което може да бъде заявено въз основа на договора за дарение с изявление за съгласие на прехвърлителя и акта за смърт, без да е необходимо решение на съда, компетентен да разглежда наследствени дела. Предпоставка за действителността на договора за дарение при смърт е приемането на дареното от страна на надарения, изричното изявление на дарителя за отказ от отмяна на дарението и съставянето **[ориг. 13]** на нотариален акт. Дарението създава само облигационно право, което следва да се изпълни едва след смъртта на дарителя ([...] „третиране като завет“). Договорената забрана за обременяване с тежести и продажба в полза на надарения замества изричния отказ от отмяна съгласно националната съдебна практика. От представените пред имотния регистър документи може да се направи заключението, че според критериите на австрийското право в дадения случай е налице сключен договор за дарение при смърт в полза на жалбоподателя.

3.1 В Регламента за европейско удостоверение за наследство се урежда наследяването, но не и действията, които се основават на сделка *inter vivos*. Дарението при смърт съгласно австрийското право обаче има следната особеност: то не поражда прехвърляне на имуществото приживе, което би засегнало и утежило дарителя приживе, доколкото дарението не е – което в случая не е така – било извършено евентуално още преди смъртта на наследодателя. Прехвърлянето на имуществото става едва след смъртта и засяга наследственото имущество и съответно наследниците. Тъй като в разпоредбите относно определенията в член 3, параграф 1, букви б) и г) от Регламента за европейско удостоверение за наследство като разпореждане след смъртта се определя и договорът за наследство като договор за създаване на права по бъдещо наследствено имущество със или без насрещна престация, запитващата юрисдикция счита, че се нуждае от тълкуване въпросът дали дарението при смърт представлява подобен договор в случай на смърт.

3.2 В немскоезичната литература се застъпва преобладаващото разбиране, че дарението при смърт, което приживе на дарителя **[ориг. 14]** не поражда вещни последици, следва да се определя като наследственоправно и следователно попада в материалното приложно поле на регламента [...].

3.3 Според запитващата юрисдикция надделяват аргументите в полза на разбирането, че договорът за дарение при смърт, независимо от това дали предвижда частично обезвъзмездяване, или не, следва да се разглежда като договор за наследство по смисъла на Регламента за европейско удостоверение за наследство. Дори когато посоченото там имущество въз основа на сделка *inter vivos* след смъртта на длъжника като такова да се прехвърля без участието на съда, компетентен да разглежда наследствени дела, то също спада към бъдещото наследствено имущество съгласно застъпването в австрийското право третиране като завет по смисъла на член 3, параграф 1, буква б) от Регламента за европейско удостоверение за наследство. В съответствие с изискването за тясно тълкуване на разпоредбите относно изключенията и естеството на посочените в член 1, параграф 2, буква ж) от Регламента за европейско удостоверение за наследство конкретни изключения според запитващата юрисдикция разпореждането с част от наследственото имущество посредством договор за дарение при смърт най-малкото тогава, когато правото на прехвърляне на надарения **[ориг. 15]**, подобно на това на заветника, възниква едва след смъртта на дарителя по-скоро следва да се разглежда като попадащо в обхвата на разпоредбите на Регламента за европейско удостоверение за наследство. Според запитващата юрисдикция изключението, предвидено в разпоредбата на член 1, параграф 2, буква л) от Регламента за европейско удостоверение за наследство, не следва да се прилага, тъй като в случая не се касае за въпрос, свързан с правото на вписване в регистър, а за преценка на договора с оглед на съгласителни норми, която е предпоставка да се прецени функционалната компетентност на органа, който трябва да вземе решение.

4. Долните инстанции обосновават приложението на австрийското материално право с избора на право, направен от страните по договора. В Регламента за европейско удостоверение за наследство, който принципно трябва да се приложи в този случай с оглед на момента на смъртта на дарителя, са предвидени преходни разпоредби и за направен избор на приложимо право преди 17 август 2015 г., като действителността на този избор се поставя в зависимост от това дали изборът на право отговаря на условията, предвидени в глава III, или е действителен при прилагане на нормите на международното частно право, действали към момента на избора в държавата на обичайно местопребиваване на починалия или в която и да е от държавите, на които е бил гражданин. Тъй като дарителят към онзи момент вече е бил германски гражданин, остава такъв до своята смърт и както към момента на сключване на договора, така и към момента на смъртта си пребивава в Германия, то от член 83, параграф 2 от Регламента за европейско удостоверение за наследство по-скоро може да се предполага недействителност на направения в договора за дарение при смърт избор за приложимост на австрийското право. Договорът за наследство не се споменава изрично в член 83, параграф 2 от Регламента за европейско удостоверение за наследство, но се има предвид наследяването. В член 83, параграф 3 от Регламента за европейско удостоверение за наследство не се

разглежда изборът на право, а допустимостта и действителността по същество [ориг. 16] и във формално отношение на разпореждане с имущество в случай на смърт, направено преди 17 август 2015 г. Според запитващата юрисдикция член 83, параграф 2 от Регламента за европейско удостоверение за наследство следва да се прилага по отношение на избора на право в „договор за наследство“, но счита, че това тълкуване не е съвсем безспорно. Дори ако изборът на право не би бил допустим съгласно разпоредбите на глава III от Регламента за европейско удостоверение за наследство, неговата действителност при прилагане на разпоредбите на член 83, параграфи 2 и 3, би могла да се обоснове единствено с това, че той би бил действителен към онзи момент съгласно разпоредбите на международното частно право в Германия, тоест съгласно националното германско право. Приложението на чуждестранни съдебно-процесуални норми обаче също е изключително право на съдията съгласно австрийския RPfG.

[...] [Процесуалноправни въпроси]

Oberster Gerichtshof,

Виена, 27 май 2020 г.

[...]

[име на председателя, процесуалноправни въпроси]